

AVIFAUNISZTIKAI OEKOLÓGIAI MEGFIGYELÉSEK A HARGITÁBAN

Írta : dr. Horváth Lajos

A szerző 1941 november 1-től 1942 október 31-ig Székelyudvarhelyen tartózkodott és ezen idő alatt madártani megfigyeléseket és gyűjtéseket végzett a Hargita északnyugati és északi felében. Megfigyelési területe a következőképpen határolható körül. Madarasi Hargita (1801 m) — Homoródfürdő — Bögöz — Székelylengyelfalva — Székelyszentlélek — Székelyvarság — Madarasi Hargita. A terület nevezetesebb patakjai: a Nagy-Küküllő Székelyvarságtól Bögözig, Sikaszó, Ivó, Deság, Filió és Fehér-Nyikó. Nevezetesebb helységek, amelyek határában a megfigyeléseket végezte: Székelyudvarhely, Zetelaka, Zetaváralja, Küküllőkeményfalva, Fenyéd, Kadicsfalva, Bethlenfalva, Felsőboldogfalva, Bikafalva, Ócfalva, Székelylengyelfalva.

A Hargitának fent megjelölt részét kb. 1500 m magasságig többnyire sűrű, helyenként kefesűrűségű fenyvesek borítják; 1500—1550 m magasságtól kezdve fokozatosan ritkulnak a fenyvesek s a gerinceken már a boróka, helyenként törpeboróka (*Juniperus nana* Wild.) (16) és áfonya az uralkodó növény. Egy-egy csenevész fenyőt azonban közvetlenül a Madarasi Hargita csúcsa alatt (közel 1800 m magasságban) is lehet találni. Ritkás fenyőerdővel borított részeken nyáron gyönyörű virágos rétek vannak, ahol július végétől temérdek Acridiida és Locustida volt látható. Felszínen lévő sziklákat csak a Hargita magas csúcsai körül találunk, de itt is kisebb kiterjedésben.

Corvus corax. — A sz. 1942 március 1-én találkozott vele először; a Madarasi Hargitáról lefutó Rakottyás-patak felett körözött kettő a magasan. A megfigyelés helye kb. 1200 m-re volt a tenger színe felett. 1942 május 8-án megtalálta a fészket Székelylengyelfalva határában. A fészkek nem nagy kiterjedésű, középkorú, tölgyes szálerdő egyik fáján volt kb. 6—7 m magasan. Feltűnő volt, hogy ez az óvatos, ritka madár a Székelyudvarhelytől Parajd felé vezető forgalmas országúttól mindössze 4—500 m-re fészkel, művelés alatt álló szántóföldek szomszédságában, emberi településektől (Székelylengyelfalva, Székelyszentlélek) alig egy kilométerre. A fészekben négy erősen tollasodó fióka volt. Amíg a sz. a fészkek körül időzött, az öregek nagy köröket írtak le a levegőben. Hollóval még egy ízben találkozott, mégpedig május 26-án a Székelyudvarhely melletti Szarkakő-csúcs közelében.

Corvus cornix. — A sz. a Nagy-Küküllő mentén Zeteváraljától Bögözig mindenütt megfigyelte. Számos pár költ a folyót kísérő, vizenyős kaszáló fű- és égerfáin.

Corvus frugilegus. — Csak télen fordul elő, de akkor sem olyan tömegben, mint azt sík vidéken láthatjuk.

Colaeus monedula. — A sz. meglehetősen kevés helyen figyelte meg. Fészkeléséről csak egy helyen tud. A Székelyudvarhelytől 2–4 km-re emelkedő Szarkakő sziklaüregeiben (kb. 850 m t.sz.f.) költ néhány pár.

Pica pica. — Nagyon gyakori madár. Jóval több van, mint dolmányos varjú. Legtöbb van a Nagy-Küküllő völgyében s a falvak körüli kertekben. Fészkelni a folyómenti fűz- és égerfákon és nagyobb bokrokon szokott.

Nucifraga caryocatactes. — A Madarasi Hargitától északra eső hegyvidéken nagyon gyakori. Csaknem kizárólag fenyő- vagy nyírfákkal vegyes fenyőerdőben tartózkodik: 800 m-nél alacsonyabban a tenger színe felett a sz. nem találkozott vele. Az elsőt 1942 március 29-én látta 1300 m magasságban nyírfával vegyes ősfenyvesben a Nagy-Küküllő és a Sikaszópatak felső folyása között, a Sikaszó-hegyháton. Ekkor mindössze négyet figyelte meg egymástól távoleső helyeken. Másodszor 1942 április 26-án figyelte meg a fenyőszajkót. Ekkor a Kecskevévő szirt keleti, ritkás, öreg fenyőerdőben kb. 1400 m magasságban 7 db-ot látott; két párt és egy hármas csoportot. Az egyik rikácsoló párt figyelve a sz. megtalálta a fészket mintegy 4–5 m magasságban a földtől egy rendkívül sűrű fiatal fenyőfán. A fészek külső burkolata vastagon rakott finom fenyőágakból készült, belül pedig vastagon fűvel volt kibélelve. Tojások nem voltak benne. 1942 augusztus végén és szeptember elején a sz. két hétig tartózkodott a Madarasi Hargitától északra és nyugatra elterülő erdőkben és patak völgyekben. Ez idő alatt úgyszólván minden nap látott néhány fenyőszajkót. Egyízben fenyvesektől távol patakmenti mogyoróbokrokon figyelte meg 10–12 darabot. (Kb. 800 m t.sz.f.). A mogyoróérés vonzotta le őket a magasabb régiókból.

Nucifraga caryocatactes macrorhynchos Brehm. — A sz. 1942 augusztus 30-án az Ivó-patak völgyében kb. 900 m magasságban egy szibériai fenyőszajkót lőtt, de feltételezi, hogy ebben az időben megfigyelt sok fenyőszajkó között több is akadt ebből az alfajból.

Garrulus glandarius. — A Hargita fenyveseiben ritka. A sz. legmagasabban 1500 m t.sz.f. magasságban látta. Ebben a magasságban csak egyet figyelte meg. A hegyek lábánál, a falvakhoz közel igen sok él. Sok fészkel a Székelyudvarhely tőszomszédságában lévő Nagyoldal erdei fenyőtől (*Pinus silvestris*) álló sűrű szálerdőiben. Egyízben Székelylengyel-falva határában, lombos erdőben fészket is megtalálta.

Sturnus vulgaris. — Vonuláskor nagy csapatokban lehet látni a Nagy-Küküllő melletti réteken. A megfigyelt területen a sz. fészkelésről nem tud.

Oriolus oriolus. — Székelyudvarhelyen és a falvak kertjeiben mindenütt gyakori. Egyízben találta fészket emberi településtől távol, nevezetesen a Szarkakő aljában folyó kisebb patak partján egy égerfán.

Coccothraustes coccothraustes. — A sz. többször megfigyelte különösen késő ősszel a Nagy-Küküllő mentén füves réteken. Költési időben egyszer látta. Fészket nem találta.

Chloris chloris. — Gyakori. Előszeretettel tartózkodik alacsonyabb hegyek erdőirtásos-borókás tetőin. Különösen sok van a Székelyudvarhely közelében emelkedő Csicsér-tető déli felén, ahol 1942 május 14-én egy délután 5 fészket talált sűrű bükk-sarj-bokrokban s egyet borókában. A fiatal bükk-bokrokat azért kedveli, mert a tavalyról maradt sűrű, száraz levélzet jó védelmet nyújt. Előfordul a Szejketetőn és a Szarkakőn is.

Úgy látszik a Hargita középső szakaszában, a magasabban lévő fenyvesekben is előfordul.

Carduelis carduelis. — Költési időben kevés van. Fészket a sz. nem találta. Télen annál gyakoribb.

Carduelis spinus — A sz. télen állandóan találkozott vele a Nagy-Küküllő rétjein. Az égerfákat néha nagy csapatokban lepik el (50—60 db.). Költési időszakban többször látta a Hargita ősfenyveseiben, különösen ritkásabb, csoportosan álló fenyőerdő részletekben, leggyakrabban 1000 m t.sz.f. magasságban. A sz. a fészket nem tudta megtalálni.

Carduelis cannabina. — A sz. költési időszakban nem figyelte meg. Télen sem gyakori.

Serinus serinus. — Biztos megfigyelési adat nincs. Előfordulásáról csak hallomásból értesült a sz.

Pyrrhula pyrrhula. — Közel sem olyan gyakori, mint ahogy az ember várná. Egy-két darabnál sohasem látott többet egy-egy hargitai kiránduláson: sőt egy májusvégi ötnapos gyűjtőúton egyszer sem találkozott vele. A Hargitában költési időben 8—900 m magasságban tartózkodik. A sz. magasabban nem találta. Télen Székelyudvarhelyen nagy csapatokban tartózkodik, s előszeretettel fogyasztja a juharfák termését. A városban annyira bizalmas, hogy egy-két méterre is bevárja az embert az alacsony, fiatal fákon. A sz. különösen a piactéren látott sokat a legnagyobb forgalom idején is. Télen más falvakban is megfigyelte. Székelylengyelfalván gyümölcsösben látta.

Loxia curvirostra. — A sz. először 1942 március 1-én találkozott vele a Zetelaka—Zeteváralja országúttól északra húzódó Szöllőhátja nevű, kb. 900 m magasságban lévő fenyves hegyhátán. Mindössze egy párt figyelt meg egész nap, s ezeket gyűjteménye számára el is ejtette. Március 29-én a Sikaszóhátján (a Sikaszó-patak és a Nagy-Küküllő felső folyása között) kb. 1300 m magasságban 30—40 darabot figyelt meg, aránylag kis területen. Ezen a napon néhány szép himet el is ejtett. Később hargitai kirándulásain mindig nagy számban találkozott vele. Tapasztalat szerint ez a madár a leggyakoribb az északnyugati Hargitában. 1942 április 26-án jellegzetes, foltos, fiatal példányt is lőtt a sz., ami kétségtelen bizonyítéka itteni költésének. Nagyon gyakori volt augusztus végén és szeptember elején is. Sajátságos, hogy 900 m t.sz.f. magasság alatt még télen sem volt látható. 1942 március 29-én kiránduláson a Sikaszó hátján 1300 m t.sz.f. magasságban egy hatalmas fenyő tetejéről egy ú. n. „*rubrifa sciat a*” színváltozatot is lőtt.

Fringilla coelebs. — Mindenütt előfordul, de nem nagyon gyakori s nem is tömeges. Legmagasabban 1500 m t. sz. f. magasságban észlelte, nevezetesen 1942 április 26-án a Kecskévészki szirt felett. Ezt a hím példányt gyűjteménye számára el is ejtette.

Fringilla montifringilla. — A sz. télen a Nagy-Küküllő rétjein többször látta kisebb-nagyobb csapatait.

Passer domesticus. — Csak emberi települések közelében fordul elő. Gyakran fészkel fákon. Így Fenyéd község főútja mellett egyetlen jegenyefán nyolc fészket talált.

Passer montanus. — Számuk kisebb, mint azt más vidéken tapasztalta a sz. A Küküllő mentén odvas fűzfákban költ.

Emberiza calandra. — A sz. csak elvétve találkozott vele a Nagy-Küküllő rétjein, főként Udvarhely alatt, rendszerint egyesével.

Emberiza citrinella. — A sordélynál gyakoribb, de főként csak az alacsonyabb, bokros lomboserdőkben. A Hargita fenyveseiben nagyon ritka.

Calerida cristata. — Gyakori a falvak körüli kopárabb, alacsony dombokon és az útmenti ugarokon.

Alauda arvensis. — Közel sem olyan gyakori, mint sík vidéken. A Hargitában a sz. nem látta, valószínűleg a sűrű összefüggő, nagy erdőségek miatt.

Anthus trivialis. — A sz. többször megfigyelte, de mindig csak az alacsonyabb fekvésű lombos erdőrészekben. Nem gyakori madár; fészket nem talalta.

Motacilla flava. — Ritkán lehet vele találkozni. Leginkább a Nagy-Küküllő völgyében fordul elő. A sz. a hegyek között nem talalta.

Motacilla cinerea. — A hegyi patakok mentén, ha nem is gyakori, de mindenütt fellelhető. Az elsőt 1942 április 26-án látta a Deságpatak kövein Zeteváralja felett kb. 800 m t.sz.f. magasságban. Ezt a példányt gyűjteménye számára el is ejtette. 800–900 m magasságnál feljebb egyszer sem találkozott vele. Különösen gyakori az Ivó-patak középső és alsó folyása mentén. Itt néha 8–10 darabot is lehet látni 4–5 km-es szakaszon. Itt talalta meg a fészket is 1942 május 8-án egy fűrészmalom tőszomszédságában lévő vastag fűzfában kb. 1 m magasan a földtől, a fészkek alj 6 db. tiszta tojásból állt. Május 24-én még egy fészket talált, szintén az Ivó-patak mentén egy fűrészmalom 2–3 m magas gerendáján. Ebben a fészekben öt tollasodó fióka volt.

Motacilla alba. — Nem gyakori, de azért jóval többet lehet látni, mint a sárga billegetőt.

Certhia familiaris. — Az alacsonyabb részek lombos erdőiben ritkán előkerül egy-egy. A sz. fészkelési időben nem talalta.

Sitta europea. — Csak az alacsonyabb lombos erdőkben figyelte meg kevés példányban, leginkább Szejke-fürdő körül.

Parus maior. — Télen sok van. Költési időben nem olyan gyakori, mint azt más vidékeken tapasztalta, aminek okát a kevés odvas erdőrészekben látja.

Parus caeruleus. — A széncinegénél ritkább, de azért mindenütt látható, különösen télen.

Parus ater. — Télen a települések körül néha előfordul. Tavasszal költési időben is látta néhányszor a Hargitában egészen 1600 m magasságig.

Parus cristatus. — Ezzel a fajjal csak egyszer találkozott 1942 május 24-én a Madarasi Hargitán kb. 1700 m magasságban. Valószínűleg itt is költhetett, mert hosszas háborgatás után sem hagyta el az öreg, korhadt fenyőkből álló erdőrészt.

Parus palustris. — Télen gyakran lehet látni. A sz. költési időben nem figyelte meg.

Aegithalus caudatus. — A sz. télen kisebb csapatait gyakran látta a Nagy-Küküllő völgyében és a kertekben. Költésidőben is többször látta, de sohasem 800–900 m t.sz.f. magasságon túl, 1942 május 28-án a Szarkakő oldalában ritkás, öreg tölgyerdőben fészket is megtalálta. A fészkek 6–7 m magasan volt egy kinyúló ágon, 9 tojás volt benne.

Regulus regulus. — Csak télen látta a Nagy-Küküllő völgyében. Nem volt gyakori.

Lanius excubitor. — A sz. télen és költési időben többször megfigyelte. Először 1942 január 18-án látta Székelyudvarhelyen közvetlenül a házak közelében. Majd március 1-én ugyancsak Zetelaka fölött a Nagy-Küküllő mentén két-két példányt észlelt. Fészket háromízben találta meg:

1. 1942 május 5-én Székelyudvarhely mellett a Csicsér nevű alacsony hegyháton (kb. 750 m t.sz.f.). A fészek ritkás, vén tölgyfákkal benőtt legelőn, egy hatalmas tölgyön fagyöngyben volt kb. 8–10 m magasan a földtől. Fészekalja 6 friss tojásból állt.

2. 1942 május 12-én ugyancsak Székelyudvarhely mellett egy kis patak völgyében talált két fészket. Az egyik sűrű vadkörtefán volt kb. 3 m magasan 6 db. friss tojással.

3. A harmadik fészek a másodiktól alig 50 m-re volt egy égerfán 4–5 m magasan. Ezen a fészken látszott, hogy megbolygatták s a madár otthagya. Három kihült tojás volt benne.

Lanius senator. — A sz. 1942 május 8-án Székelylengyelfalva határában bokros árokparton egy példányt látott. A megfigyelés időpontja alapján arra is lehetne következtetni, hogy a vörösfejű gébics költ Udvarhely megyében, bár valószínűbb, hogy kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt valamelyest eltolódott ennek a hazánkban meglepő elterjedésű fajnak az érkezése, költözése.

Lanius collurio. — A Nagy-Küküllő völgyében bokros helyeken s az alacsonyabb részek lombos-bokros erdőiben mindenütt közönséges. A sz. fészket sokszor találta: 5–6 tojás volt benne.

Bombycilla garrulus. — 1941 november 26-án jelentek meg Székelyudvarhely körül. Ettől az időtől kezdve állandóan lehetett látni őket a Nagy-Küküllő völgyében, különösen Székelyudvarhely és Bögöz között. Az itt tartózkodók száma 150–200 db.-ra tehető, és általában két-három csapatban voltak. 1942 január 18-án a Székelyudvarhely melletti Csicsér nevű alacsony hegyháton 40–50 db.-ot figyelt meg, amint a borókat fogyasztották. Székelyudvarhely környékét 1942 március 7-én hagyták el végleg. A Hargitában még egyszer látta őket április 26-án 1200 m t.sz.f. magasságban, ritkás, tisztásokkal körülvett fenyőfákon, számukat 20–30-ra becsülte.

Muscicapa striata. — Nem nagyon gyakori. Leginkább a városban és a falvak kertjeiben fordul elő. Néha látta alacsony erdőszéleken is.

Phylloscopus collybita. — Elég gyakori volt.

Phylloscopus trochilus. — Gyakran látta költési időben is a Szarkakő nyugati, fiatalos, nyárfás oldalában. Magasabb részeken nem figyelte meg.

Phylloscopus sibilatrix. — Csak vonuláskor figyelte meg, nevezetesen 1942 április 26-án Zetaváralja mellett.

Acrocephalus palustris. — Gyakori madár a Nagy-Küküllő vizenyős rétjein Székelyudvarhelytől lefelé. Fészket kétízben találta: 1942 június 1-én öt tojással és június 6-án szintén öt tojással. Az egyik fészek bodzabokor aljában magas növényzet között a földtől 20–25 cm-re volt; a másik sűrű csalánban, mindkettő csaknem közvetlenül a folyó partján.

Sylvia atricapilla. — Nem nagyon gyakori. Legtöbbet az alacsonyabb erdők szélein látott. Fenyőerdőben nem találkozott vele.

Sylvia communis. — A Nagy-Küküllő vizenyős rétjein gyakori madár. 1942 június 1-én fészket is megtalálta. A fészek csaknem a földön volt sűrű gazban, közel a patak partjához. Hat friss tojás volt benne.

Sylvia curruca. — Ritkán fordul elő. A sz. csak egyszer-kétszer figyelte meg. 1942 május 14-én a fészket is megtalálta öt tiszta tojással. A fészek Székelyudvarhelyen, rendkívül forgalmas helyen, a gimnáziumhoz vezető út élősövény kerítésében volt másfél méter magasan. Naponta sok-száz diák ment el közvetlenül mellette, a madár mégis kiköltött.

Turdus viscivorus. — Nagyon gyakori, különösen télen. Gyakran figyelte meg borókával vegyes fiatalos bükkösökben a Csicseren és a Szarkakőn; egyébként alacsonyabb fekvésű lombos erdőben mindenütt közönséges. A Hargitában, úgy látszik, nem megy fel magasra a nagyobb zárt fenyvesekben.

Turdus ericetorum. — Nagyon gyakori madár alacsonyabb, lombos-bokros erdőkben. Több fészket is talált, köztük egyet alacsony bükkbokorban a Csicseren 1942 május 7-én öt tojással.

Turdus torquatus. — A sz. mindössze egyszer látott két darabot a Madarasi Hargita északnyugati nyúlványán 1400 m magasságban. (1942 IV. 26.) A madarak tisztásokkal vegyes középkorú és fiatalos fenyőerdőben voltak.

Turdus merula. — Nem olyan gyakori, mint az énekes rigó, de azért mindenütt megtalálható. Gyakrabban találta bokorban fészkelve, mint fán. Egyízben magas patakpartban, földilyukban költött (Szarkakő, 1942 V. 7.; fészekalj öt db.). Úgy látszik, a Hargita keleti oldalán elég magasra felnyomul.

Oenanthe oenanthe. — Nem gyakori; leginkább a szélesebb völgyek szántóföldjei mentén s bokros, köves hegyoldalakon látta. Állandó tanyája a Réz-hegy (Székelyudvarhely és Fenyéd között) déli, köves-bokros oldala.

Saxicola rubetra. — Elég gyakori a Nagy-Küküllőt kísérő vize-nyős réteken.

Phoenicurus phoenicurus. — Nem gyakori; csak emberi települések közelében, nagyobb kertekben és gyümölcsösökben találkozott vele a szerző.

Phoenicurus ochruros. — Az előbbieknél valamivel gyakrabban látta Székelyudvarhelyen és a környező falvakban is.

Luscinia luscinia. — Az alacsonyabb fekvésű, dús aljnövényzetű lombos erdőkben mindenütt megtalálható; gyakori a kisebb patakokat kísérő csalitos-bokros részekben is. Az elejtett példányok ehhez a fajhoz tartoztak, bár valószínű, hogy a kis fülemüle is előfordul ezen a vidéken.

Erithacus rubecula. — Alacsony hegyek bokros erdőiben elég gyakori, bár közel sincs annyi, mint egyes dunántúli hegyvidéki erdőkben.

Prunella modularis. — A sz. néhányszor találkozott vele megfigyelési területén. Vonuláskor Udvarhely magasságában is látta; fészkelési időben pedig a Madarasi Hargitában lőtt egyet 1942 április 26-án kb. 1300 m. t.sz.f. magasságban sűrű fenyvesen átvezető úton.

Troglodytes troglodytes. — A Hargita északi részében gyakori madár. Különösen kedveli a széldöntött fenyőkben bővelkedő erdőket. Fészket kétízben talált a sz. Az egyik kidölt fenyő gyökerei között, a másik szénatároló kalyiba szalmafedelében volt, a tető belső oldalán. Alacsonyabb fekvésű lombos erdőkben költési idő alatt nem látta. Fenyőerdőkben 1200 m t.sz.f. magasságig figyelte meg.

Cinclus cinclus. — A sz. sokszor megfigyelte. Télen a Nagy-Küküllő mellett tartózkodtak egészen a víz beálltáig; kettőnél többet

egyszerre azonban sohasem látott. Költési idő alatt az Ivó-patak mentén találkozott velük, mégpedig a patak középső és alsó folyása mentén. Az említett szakaszon négy pár fészelt; három pár fészket meg is találta. Valamennyi fűrészmalom gerendázatán épült, közel a zuhataghoz, vagy éppen felette. Az elsőt 1942. április 26-án, a másodikat május 6-án fedezte fel, négy-négy friss tojással. A harmadikra május 22-én bukkant. Ebben öt friss tojás volt. A vízirigó-hegyi billegető madártársulás tehát az Ivó-patak mellékének ornizára is jellemző.

Hirundo rustica. — Mindenfelé nagyon közönséges. A sz. legmélyebben a Hargitában az Ivó-patak mentén találta egy favágó házában kb. 900 m t.sz.f. magasságban 1942. május 23-án, öt friss tojással.

Delichon urbica. — Gyakori, de az udvarhelyi falvakban kevesebb számban költ, mint a füsti fecske.

Upupa epops. — Nem nagyon gyakori. A Nagy-Küküllő szélesebb alsó folyását kísérő rétek füzeseiben még a leggyakoribb. A sz. a hegyek között nem látta.

Coracias garrulus. — A sz. 1942. július 8-án Székelyszentlélek-ről kapott egy példányt.

Picus viridis. — Mindenütt gyakori az öregebb lombos erdőkben. A sz. a magas hegyek fenyveseiben nem találkozott vele.

Dryobates maior. — Előfordulása mennyiségben és elterjedésben is kb. megegyezik a zöld küllőével.

Dryocopus major. — A sz. hargitai kirándulásai alkalmával minden alkalommal találkozott egy vagy két fekete harkállyal. A legalacsonyabban 800 m. t.sz.f. magasságban, legmagasabban 1580 m-en figyelte meg, mindannyiszor szurkos fenyőerdőben.

Cuculus canorus. — Székelyudvarhely és az alacsonyabban fekvő községek környékén, patakok partján, lombos erdőszeleken mindenütt gyakori.

Bubo bubo. — Meglehetősen gyakran szem elé kerül, de a sz. valószínűnek tartja, hogy mindig ugyanazt a két párt láthatta, amelyeknek a fészket meg is találta. Az egyik pár Székelyudvarhelytől csupán 2 km-re lévő Budvár nevű hegyrészlet sziklaodújában költött. A fészek kb. 20 m magas sziklaodúban volt. 1942. április 9-én három pelyhes fiókat szedtetett ki belőle oly módon, hogy egy fiatal gyereket kötéllel leengedett a sziklaodú bejáratához. A fészkeléshez használt odú kb. fél-fél méter átmérőjű és egy méter mélységű volt. A fiókák közül a sz.-nek kettőt sikerült felnevelnie. A másik fészket a Fenyéd és Küküllőkeményfalva között emelkedő Láz nevű fenyvesben találta: elhagyott ragadozó madár fészkeiben költött. A fészek május 22-én már üres volt, de a környéken tartózkodó buhukról és az erdőtjáró székelyek elbeszéléséből biztosra vehető, hogy az elhagyott ragadozófészkekben költöttek. A sz. találkozott még vele január 20-án a székelyudvarhelyi Nagyoldal sűrű fenyvesében, amikor is egy fiatal fenyő deréktáján gubbasztott. Március 17-én pedig a Szarkakő oldalában magas fenyőfa hegyén ülve látta, amint a kora délutáni órákban sütkérezett.

Athena noctua. — Meglehetősen gyakori. Székelyudvarhelyen a református templom tornyán állandóan meg lehetett figyelni. Fészket a Nagyoldal fenyvese mellett álló régi, faszindelyes templom tetőzetében találta a sz. Székelyboldogfalván és a többi alacsonyabban fekvő faluban is megfigyelte.

Strix uralensis. — A sz. mindössze egy pár létezéséről tud. Ez a Fenyéd feletti Réz-hegy egyik sziklaodújában fészkel. Fészket ugyan nem tudta felfedezni, de a két madár itt minden időszakban fellelhető volt. Nyáron az egyiket bizonyító példányul lelőtte. A szürkés változathoz tartozott.

Strix aluco. — Mindössze egy példány került a sz. kezébe, amelyet Szarkakőn ejtettek el.

Falco subbuteo. — A sz. egyízben figyelt meg két darabot 1942 május 8-án Székelylengyelfalva és Székelyszentlélek között egy lomb-erdőben.

Falco tinnunculus. — Igen gyakori madár. A sz. a legtöbbit a Réz, Budvár, Szarkakő sziklás, szakadékos oldalai körül látta: az említett helyeken fészkel is. A Hargitában a sz. 1300 m körül látott a legmagasabban, mégpedig a Rakottyás-patakot két oldalról kísérő sziklás oldalakon.

Aquila chrysaetus. — A sz. 1942 március 1-én látta először Zetelaka és Zeteváralja között: a mintegy 900 m t.sz.f.-i magasságú Szöllőhátja fölött keringett egészen alacsonyan. 1942 április 26-án a Madarasi Hargitától északra az Ivó-patak forrásvidékén a sz. egyet látott.

Aquila clanga. — A sz. egyetlen példányról tud, amelyet május végén élve kapott. Ezt az öreg hím példányt Kápolnásfalu környékén fogták.

Aquila pomarina. — Meglehetősen gyakori. A sz. többszöri észlelte a Fehér Nyikó-patak mentén és Székelyudvarhely tőszomszédságában is. Székelyudvarhely és Székelyboldogfalva között húzódó hátság hatalmas bükkösében két pár fészkeléséről tudott.

Buteo buteo. — Mint mindenütt az országban Udvarhely megyében is közönséges madár. A sz. télen sokat látta a Székelyudvarhellyel határos erdei fenyőtől álló kisebb erdőben. Fészket 1942 április 20-án Szejkefürdő fölött az Ugron-síremlék körüli egyik nagy erdei fenyőn találta a földtől alig 5–6 m magasán. A fészkekben három erősen kotlott tojás volt. Költési időben gyakori volt a Szarkakő, Nagyoldal, Budvár és Csicsér lombos erdeiben, a Hargita alacsonyabb fenyveseiben is.

Accipiter gentilis. — Télen gyakori az alacsonyabban fekvő lombos és erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) erdőkben. A sz. költési időben nem látta.

Accipiter nisus. — A héjánál ritkábban kerül szem elé. A sz. csak késő ősszel és télen látta.

Ciconia ciconia. — A sz. csak egy-két faluban látta a fészket kéményeken. Székelyboldogfalván a templom tetején fészkel. Fán nem találta a fészket.

Ardea cinerea. — A sz. csak vonuláskor látott néhányat, nevezetesen Zetelaka fölött és Bögöz táján a Nagy-Küküllő partján.

Ixobrychus minutus. — A sz. kétízben látta tavaszi vonuláskor a Nagy-Küküllő gyér, nedves partján Székelyudvarhely és Székelyboldogfalva között.

Anas platyrhynchos. — A sz. tavaszi vonuláskor látott néhányat párban vagy 3–4-es csapatban Székelyudvarhely alatt egészen Bögözig a Nagy-Küküllő mentén.

Anas crecca. — A sz. vonuláskor kisebb (10–15 darabból álló) csapatait többször látta Székelyudvarhely környékén a Nagy-Küküllő menti vízenyős réteken.

Columba oenas. — A sz. találkozott vele megfigyelő területén. A Hargitában felmegy egészen 1400 m magasságig, ahol hatalmas ősbükkök-

ben bővelkedő fiatal fenyvesekben látta a legtöbbet. Nyár végén nagyon sok van Székelyudvarhely környékén erdőkben és szántóföldeken egyaránt.

Columba palumbus. — A kék galambnál jóval ritkábban kerül szem elé. Leggyakoribb az alacsony fekvésű *Pinus sylvestris* erdőkben. Magasabb lucfenyő (*Picea excelsa*) erdőkben csak elvétve akad. A sz. havasi erdőkben nem látta.

Streptopelia turtur. — Az Udvarhely megyei falvak körüli dombok lomberdeiben gyakori költőmadár.

Scolopax rusticola. — A sz. 1942-ben csak április 7-én látott először szalonkát a Szarkakő alatt. Ekkor esti húzáson hármat látott. Értesülése szerint azonban már március végén is lőttek szalonkát, a bögözi Bonta nevű erdőrészt fiatal sarj-tölgyeseiben. Az első érkezésre vonatkozólag a sz.-nek sajnos nincsenek pontos adatai. Április 7-től kezdve állandóan kijárt esti húzásra és megfigyelte, hogy a szalonkák délnyugat felől nyomulnak fel a Hargitára. Április 18-án Küküllőkeményfalva fölött a „Láz fenyeje” nevű erdőrésztben észlelte. A Hargitában egészen biztosan költ, amit egy augusztus 29-én megfigyelt példány bizonyít. Ezt a példányt a sz. a Madarasi Hargita északnyugati oldalában 1700 m magasságban látta a kora délutáni órákban.

Tetrao urogallus. — Állandó tartózkodási helyük a Madarasi Hargita északnyugati oldalán húzódó, ősbükkösökkel váltakozó fiatal, ritkás fenyveserdő, amelyben nagyon sok a kék áfonya. Ez a terület 1400 és 1500 m t.sz.f.-i magasságban van. 1942 április 26-án egy kakast észlelt, amely közepes magas fenyőfa hegyén dürgött. Az itt költő tyúkok számát a vadőröktől nyert felvilágosítás alapján 10–15 párba becsüli a sz.

Tetrastes bonasia. — Gyakori madár, bár ritkán kerül szem elé rejtett élete és óvatossága miatt. Legmagasabban 1300 m-en észlelte: legtöbb van a Sikaszó hátján a Nagy-Küküllő és a Sikaszó-patak felső folyása közötti háton, kb. 1000–1300 m magasságban bükkal és különösen sok nyírfával vegyes ritkás erdőben.